

The background is a painting of a path leading through a forest. The path is light-colored and leads towards a bright, white, hazy area at the end of the path. The trees on either side are dark green, with some showing autumnal colors of yellow and orange. In the center of the path, there is a white line drawing of a person standing with their back to the viewer, looking towards the end of the path.

ANTON RÁKAY

DLHÁ CESTA

Vydavateľstvo
Spolku slovenských spisovateľov

Edícia Próza

ANTON RÁKAY

DLHÁ CESTA

Vydavateľstvo
Spolku slovenských spisovateľov

Copyright © Anton Rákay 2005
Cover design © Anna Chovanová 2005
© Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, spol. s r. o., Bratislava
e-mail: vsst@stonline.sk
<http://www.vsss.sk>

Realizované s finančnou podporou
Ministerstva kultúry SR,
mesta Vysoké Tatry
a
mesta Vrbové

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV
spol. s r. o.

Anton Rákay: Dlhá cesta
Zodpovedná redaktorka Ingrid Skalická
Obálka Anna Chovanová
Sadzba Anna Chovanová
Tlač Prima print, s. r. o.
Prvé vydanie
Printed in Slovakia

ISBN 80-8061-206-4

Svedomie je zákon nášho ducha, ale ducha presahuje, dáva nám príkazy a znamenia.

Vstúp teda do svojho svedomia a spytuj sa ho!

John Henry Newman

V románovom príbehu sú použité krátke pasáže z knihy *Pochovajte ma postojacky* od Isabel Fonsecovej (so súhlasom vydavateľa SLOVART Bratislava)

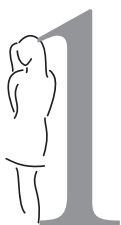

PRVÁ ČASŤ
SÁM NES SVOJ KRÍŽ

Rom gadžeska ča akor manuš, kana dural avel.

Gadžo považuje Róma za človeka, iba keď ho vidí z diaľky.

Ňiko na džanel, savi ela leskeri!

Nikto nevie, čo ho kde čaká!

Začínalo sa babie leto, v polovičke septembra obloha ako usmiate myjavská nevesta, bielučko-modrá, jasná, čistá, slnko ešte prívetиво hrialo a v žltých korunách gaštanov lemujúcich námestie sa nepohol ani lístoček.

Pred hnedastou, výstižne pochmúrnou budovou okresného súdu nepokojné bezvetrie však veštilo búrku.

Bol pondelok, obyčajný deň, no plný neobyčajností.

Dolu pod širokým schodiskom parkovali dve bielo-zelené policajné autá, okolo nich postávali uniformovaní a pár civilov. Jeden z nich si chystal kameru a oblúkom začal zaostrovať najprv na jednu, potom na väčšiu a čoraz hlučnejšiu skupinu.

Všetci netrpezlivo prešľapovali, o pár minút bude deväť, hurhaj sa spustí naplno až pri príchode očakávaných. To im boli adresované heslá na transparentoch, plagátoch a len tak veľkými písmenami načarbané na hárkoch papiera.

Napokon sa menšia skupina demonštrantov už nemohla dočkať a začala sa ozývať.

SLOBODU DOKTOROVI ZIMENOV!

NECH ŽIJE!

DOBRÝ CIGÁN – STERILIZOVANÝ CIGÁN!

DOKTORI, NASLEDUJTE ZIMENA,

NEMINIE VÁS ODMENA!

Policajti akoby nevedeli čítať – až kým sa nad hlavami stovák ľudí naraz neobjavila výzva: CIGÁNI DO PLYNU!

Rovnaké heslo, s tromi výkričníkmi navyše, bolo už vyše dvoch mesiacov nasprejované na bielej omietke kultúrneho domu. Každému pekne na očiach, pár metrov od parčíka s detským ihris-

kom. Dodnes tam nikomu nezavadzalo, akoby bolo napísané neviditeľným atramentom, a nenašiel sa nik, kto by to buď zatrel vápnom, alebo to niekomu prikázal urobiť.

Napokon niet sa čo diviť. To znásilnenie školáčky dvomi rómskymi mládeňcami, potom vražda dôchodkyne pre biedny dôchodok, páchatel tiež Róm...

No teraz, len čo sa transparent zjavil v rukách holohlavých svalnatcov, dvaja uniformovaní už aj vyštartovali s obuškami v rukách, tretí mal na vôdke vlčiaka čierneho ako lucifer. Ale kým sa pretisli cez neochotne sa rozostupujúci zástup, transparent zmizol a o chvíľku ho dotrhnutí policajti hodili do kufra služobného auta.

Zvukovou kulisou krátkého, ale rázneho zásahu bolo ohlušujúce pískanie a rev, ku ktorému sa pridal aj krik druhého, vari dvesto-hlavého davu, protestujúceho pod celkom inými heslami.

ZASTAVTE ZABÍJANIE NEVINNÝCH!

Na viacerých transparentoch svietilo iba stručné:

HANBA! FUJ!

Bez mena, pretože každý dobre vedel, komu to patrí.

ZIMEN – RASISTA!

DOKTOR ZI-MEN-GELE ZA MREŽE!!!

A ešte akési anglické heslá, ktorým tu naozaj len málokto rozumel.

Len čo na kostolnej veži odbila deviata, začal sa virvar, akoby sa tu hralo futbalové finále. Hulákanie, nadávky, prekrikovanie, skandovanie, medzi oboma tábormi desaťmetrová zóna nikoho, ktorú strážili policajné zátarasy.

Vrieskali tu však celkom zbytočne, pretože tí, na ktorých demonštranti čakali, už dávno prišli do budovy súdu zadným vchodom. Sudcovia, advokáti, žalobca, obhajca, svedkovia – a samozrejme hlavný aktér, sám obvinený.

Až teraz špalierom medzi dvomi vykrikujúcimi skupinami mohli prejsť vyvolení, ktorým sa ušla vstupenka na dnešné súdne pojednávanie. Väčšinou novinári a reportéri ovešaní kamerami, fotoaparátmi a mikrofónmi.

Obžaloba – bohvieprečo – trvala vraj na tom, aby sa proces konal s vylúčením publika, no súd rozhodol inak: pojednávanie bude verejné a basta fidli! Kauza sa ukázala nadmieru háklivá a verejná

mienka príliš angažovaná a rozrušená, než aby bolo možné čokoľvek utajovať.

Aj preto bude dnes súdna sieň preplnená, akoby tam bol koncert vychýrenej rockovej skupiny. Kto má vstupenku, môže dovnútra, kto nie, má právo iba vyvreskovať pred budovou do zachrípnutia.

Prerokovaný prípad je naozaj exkluzívny.

Dnešný súdny proces by mal urobiť definitívnu bodku za mesiac sa vlečúcimi vzrušenými diskusiami na margo opakovane medializovaných podozrení z nezákonných sterilizácií stoviek mladých žien.

Rómskych žien!

Na začiatku škandálu bola publikovaná správa európskej nadácie RFLF – ROMA FAMILY AND LIFE FOUNDATION. Jej autori, dánski kresťanskí aktivisti, právnici, lekári, kňazi a publicisti, zhromaždili údaje o asi 350 prípadoch vraj násilnej, nedobrovoľnej sterilizácie nič netušiacich rómskych žien na Slovensku. Materiál sa dostal do úvodníkov západnej tlače a pravdaže pod palcovými titulkami dlho okupoval prvé stránky našich denníkov – bulvárnych i tých serióznejších.

A ohlas bol logický. Podozrievavý, ostro kritický, zhnusený, vzrušene obviňujúci a neľútostne dehonestujúci štát, ktorý sa tak vehementne hrmol do kultivovanej zjednotenej Európy, zbavenej posledných zvyškov akéhokoľvek rasizmu a xenofóbie.

Tvrde slová o genocíde, invetívy jedným dychom hovoriace o slovenskom škandále, porovnávanom s hitlerovským programom holokaustu európskych Rómov.

Medzinárodná hanba ako stvorená na nekonečné prežívanie nien v európskych médiách.

Zareagoval Brusel, viaceré kompetentné výbory Európskej únie, niektoré svetové humanitné organizácie a – pravdaže – napokon aj Vatikán.

Bolo to zlé, veľmi zlé, pričom najhoršie bolo, že prevažujúce indície nasvedčovali, vraj je tu veľa kriku pre nič!

Ministerstvo – paralelne s policajným vyšetrovaním – sformovalo komisie nezávislých expertov, tí presnorili operačné denníky a protokoly všetkých gynekologických kliník a oddelení, ktoré vykazovali akékoľvek sterilizačné operácie.

Mená pacientok, ich nacionálie, najmä však oprávnenosť indikácie na sterilizáciu, presné a overené diagnózy, či boli splnené prísne zákonné podmienky.

Zákon totiž hovorí, že sterilizácia je indikovaná u zdravej ženy, len ak prekonala aspoň tri pôrody živých detí. Pravdaže aj vtedy je vykonateľná iba po dobrovoľnom, nevynucovanom, spontánnom a svedecky overenom podpise ženy, ktorá slobodne potvrdí, že bola o zákroku poučená a že oň sama žiada bez akéhokoľvek nátlaku.

Všetky nezávislé policajné i expertné ministerské komisie však nenašli ani jediný kriminálny prípad!

Pri každej sterilizácii evidovanej v operačných protokoloch bola jasná, medicínsky nenapadnuteľná indikácia a súhlas s ňou potvrdený podpisom pacientky. Pravda, v niektorých prípadoch ho nahradili iba tri krížiky či parafy splnomocnených príbuzných.

Navyše o žiadosti ženy vždy rozhoduje sterilizačná komisia: riaditeľ nemocnice, gynekológ a prizvaný odborník! Takže nijaké čáry-máry fuk, a ide sa na vec!

Zmätok nad zmätok, hromadenie protichodných indícií a vyhlásení, zväčša neautorizovaných. Niektoré ženy tvrdili, že papier samy nepodpisali a ktosi musel ich súhlas sfaľšovať, alebo že im doktori dali čosi podpísať bez toho, aby im vysvetlili, o čo ide. Že si od nich vynucovali podpisy, keď už mali silné pôrodné bolesti, či dokonca v horúčkach. Že zväčša parafovali iba bežný, zákonom nariadený reverzný súhlas s cisárskym rezom – pričom im vraj nikto nepovedal, že okrem odsúhlasenej operácie, ktorá im priniesla živé a zdravé dieťaťko, celkom nevedomky podpísali aj neodsúhlasenú sterilizáciu, zbavujúcu ich možnosti akéhokoľvek budúceho materstva.

Medzi stovkami „prípadov“ vysnorených dánskymi aktivistami iba niektoré ženy boli ochotné podstúpiť náležité vyšetrenia, dokazujúce vykonanú sterilizáciu a ísť s vecou na súd s celkom jasným zámerom – vysúdiť akési primerané odškodné, veď doktori dostávajú kráľovské platy a navyše rozprávkové úplatky! Nech teda platia a platia, však majú z čoho! Tie dánske paničky predsa spomínali, že z toho by sa dala vytĺcť najmenej polovička milióna! Tu máš teda, chuderka rómska žena, lajster a pekne čitateľne sa podpíš. Tak, a doktor bude platiť!

Nevyužiť čosi také by mohla iba sprostá – a rómske ženy veru také nikdy neboli! Najmä tam, kde ide o „love“!

Hoci rozruch trval už takmer rok, isté bolo len jedno: Dodnes sa v médiách stále omieľa otrasná cifra, tých vraj asi 350 nezákonných násilných sterilizácií rómskych žien – no evidovaných súdnych žalôb bolo sotva dvadsať, a ani v jednom realizovanom procese sa skutková podstata nikdy nepotvrdila! Naopak, nemocnice či jednotliví napadnutí lekári podávali trestné oznámenia na konkrétneho či za organizáciu sa skrývajúceho páchateľa zlomyseľného ohovárania, urážky na cti a profesionálnej autorite. A tieto procesy zakaždým vyhrávali! Pravdaže až na to, že sa nevyskytol prípad, keď rómska žena odsúdená za ohováranie uloženú pokutu aj uhradila.

Nepomáhali ani demarše z Bruselu, ani vyhlásenia humanitných organizácií, ani plamenné protesty z kazateľníc, konkrétneho vinníka nie a nie nájsť, obviniť a zaslúžene odsúdiť.

Akože aj! Veď doktori sú potvory! Ako zakaždým v minulosti a v akejkolvek kauze aj teraz preukázali náležitú stavovskú solidaritu. Už ste vôbec, ľudia Boží, kedysi videli svedčiť doktora proti doktorovi? Napokon raz ja tebe, potom možno ty mne, tak to predsa odjakživa funguje! Nebudeme sa predsa pred laickými primitívmi navzájom zhadzovať a ondiť si do vlastného hniezda!

Ibaže toto platilo len dodnes, do dvadsiateho septembra, presne do 09.00! Pretože v tejto chvíli sa začína prvý – a veríme, že nie posledný – súdny proces s usvedčeným konkrétnym vinníkom, obžalovaným v konkrétnej kauze konkrétnej chuderky pacientky!

Mediálna senzácia číslo jeden!

Každý v súdnej sieni i tam vonku v oboch demonštrujúcich táboroch presne pozná meno i pracovisko lekára, obžalovaného z odporného trestného skutku nezákonnej a nedobrovoľnej sterilizácie bezmocnej, neinformovanej mladej rómskej ženy, v médiách zatiaľ identifikovanej ako Justína F.

Obžalovaný a o chvíľu aj nepochybne odsúdený lekár gynekológ MUDr. Ivan Z. sa totiž k odpornému činu priznal, ako prvý a zatiaľ jediný v celej vlečúcej sa afére.

Čo mu napokon zostávalo, keď ho usvedčujú svedkovia, ktorí predsa len prehovorili. A nie hocijakí, ale lekári, ktorí prvý raz v histórii budú bez falošnej solidarity svedčiť proti kolegovi – tak, ako káže nielen Hippokratova prísaha, zákony štátu, ale aj ich profesionálne a ľudské svedomie!

A navyše je tu istá priťažujúca okolnosť.

Obvinený lekár sa sprvu svoj odporný neetický skutok snažil zakamuflovať!

Jednoducho ho zatajiť!

Moja samota sa končí tam, kde sa všetko začína.

Na myse FinistĚre, geografickom bode finis terrae – konci pevniny akýchkoľvek nádejí, o istotách ani nehovoriac.

Stadiaľto je cesta už iba spiatky, pretože o krôčik ďalej zostáva pod nohami len tmavosivý hmlistý zákerný Atlantik a v ňom všetky nádeje potopené bez akejkoľvek možnosti návratu – a hlbšie ako vrak Titanicu.

Silviin posledný spoj práve odchádza, samozrejme prvá trieda expresu Intercity, ona nikdy nepôjde pod túto úroveň.

Stojím na prázdnom polnočne tichom smutnom nástupišti a ani jej nezakývam, aj tak si určite sadla čo najďalej od okna.

Vlaky prichádzajú a odchádzajú, c'est la vie! Stanice známe i celkom cudzie, s nevy mazateľnými spomienkami na čakania a odchody, dávno zabudnuté, len rýchle cez ne prefrčať v stokilometrovej rýchlosti – alebo spomaliť, márne zaťažovať záchrannú brzdu, s nosom prilepeným na špinavom okne silou-mocou chcieť rozpoznať aspoň čosi pripomínajúce kontúry.

„Nie, už sa nevrátim!“

Jej semafore hovoria neodvolateľne „máš voľno, choď a ani sa neobzerať!“, no pre mňa svieti neúprosne krvavočervené návstvie „ľutujem, kamarát, ale stoj! A vráť sa domov!“.

Tak veru! A rozmysli si, čo ďalej! Slepé koľaje, výhybky, ktoré ukazujú nikam nevedúcu cestu, a ty nemáš tušenie, kam ťa napokon zavedú. Dlhé temné tunely, na chodbičke tvojho večne meškajúceho motoráčika sliepňa najslabšie svetielko, ženieš sa pomaly, no neodvratne kamsi do tmy a nevieš, ako dlho to potrvá – a či tvoja temnota má vôbec koniec.

Koniec!

„Ivan, pochop už konečne! Je koniec! Čím skôr to prijmeš, tým to bude pre teba lepšie!“ Akoby jej vôbec nezáležalo, čo je pre mňa dobré a čo lepšie.

Stačí týchto pár slov do mobilu, pekelný vynález, ešte aj z noč-

ného stolíka všade ide za tebou malý čierny posol zlých a najhorších správ, ktoré nemôžu počkať do rána, hoci ani vtedy nebudeš schopný ich pochopiť.

A môj vlak len uháňa, nemá okná ani dvere, aby som mohol za jazdy vyskočiť.

„Odpusť, Silvia, ale toto mi musíš oznámiť práve dnes?“

„Ivan, nedramatizuj to viac, ako treba. O dva týždne sa tvoja záležitosť vyrieši pred súdom a na rade je definitívne ukončiť aj našu kauzu. Dobre predsa vieš, že sa už nič nezmení!“

Tento príliš rýchly rýchlik sa správa anomálne, rýchle cúva späť o niekoľko rokov, na ktorých začiatku by autorka sacharínovo-sladučkého bestselleru napísala: „... a stretlo ich osudové šťastie, pre ktoré si boli predurčení...“

Akoby to bolo dnes a práve teraz krátko popoludní, a nie o polnoci na zatemnenom opustenom nástupišti, nultá kofaj, z ktorej mi odišiel posledný vlak.

Len-len že som vtedy dobehol, nech sa omeškám čo len o pol minútky, spoj by som nestihol a všetko by bolo celkom inak. Ešteže som si včera kúpil spiatočný lístok, pretože som naisto čakal, že to dopadne dobre.

Pravdaže som netušil, že nie dobre, ale neskutočne rozprávково nádherne.

Vyskočil som na schodíky, pribuchol dvere, a súprava sa už pohla, akoby čakala iba na mňa. Na chodbičke tlačienica, horko-ťažko som sa pretisol do jedálneho vozňa, kde na mňa čakal zázrak. No na poslednú chvíľku najmä záchrana pred ohavnou smrťou hľadom. Od včerajšieho popoludnia som vlastne nemal nič v ústach, iba sliny pretekajúce adrenalinom, ktorého som mal v sebe naozaj parádne promile. Vozeň bol skoro plný štandardných cestujúcich. Študenti s ich megaplecniakmi, pred sebou prvé pivo, ktoré musí vydržať aspoň hodinu. Kto by kupoval miestenku, stačí čosi pridať, a sedíš si tu v pohodlí, skriptá pred sebou, pomaličky uchlipkávaš, len aby hlavný nezazeral, že pridlho blokuješ miesto. Po konečnú to budú iba dve pivká, alimenty od rodičov nie sú bohvieaké.

Pri stolíku pre štyroch sedela sama.

Taká krásna, že chlapi akoby sa báli priblížiť k jej virtuálnemu zjavu, ku ktorému sa nepatrí prísť len tak: „Dovoľte, prosím, je tu voľné?“

Ja som si trúfol len preto, že som od hladu nevidel pred seba a na jej prikývnutie som nedočkavo prisadol a rovno schmatol jedálny lístok. Našťastie, lebo keď som si preštudoval ponuku a prvý raz sa spolusediacej lepšie prizrel, nevidel som už ani jediné písmeno. Iba ju – a tak zblízka!

S decentne maskovaným úsmevčekom ma študovala ako ubiedeneého bezdomovca, ktorý sa na poslednú chvíľku prirútil k pultu Armády spásy a čaká na vianočnú kapustnicu.

Zrejme držala diétu, sotva si uchlipla z kávy, ktorú jej práve pri-niesli, nesladila, a ja som poškufoval po nedotknutom vrecúšku cukru ako predávkovaný diabetik.

„Vybrali ste si, prosím?“ Pravdaže, pán hlavný, ale, preboha, rýchlo. Hráškovú polievku, samozrejme, viem, že je len instantná, často si ju doma varievam! A najväčší vyprážaný rezeň! Nie, zemiačky nie, ryžu si prosím!

Troška nadvihla obočie. Šnicľa bez zemiakov či aspoň šalátu? Nemožná kombinácia, ktorú uznávajú len západoslovenskí kulinárski primitívi! A navyše polievka z vrecúška? Chudák, ktorému doma nemá kto navariť?

S opatrným záujmom a drobulinkým úškrnom sledovala ekvilibristiku hladoša, ktorý sa so striedavým úspechom usiloval v drgfujúcom vagóne trafiť do úst lyžicu kopcom plnú horúcej polievky pahltné zajedanej chleбом.

Cítil som pohľady neopísateľne modrých očí, a nech som ako dával pozor, tým viac bolo omrviniek na obruse. Zázrakom som nevyšplechol ani kvapku, ale rezeň som hltal ako neandertálec. Ak by tu nesedela, bol by som ešte aj masťný tanier povytieral kôrkou.

Dopil som chladené nealko, medzi nami zostával už len tmavomodrý obrus s emblémom jedálnych vozňov a vázičkou s umelohmotnými kvietkami. A dve šálky kávy, mojej pariacej sa a jej chladnúcej.

A ona – a ja.

A váhanie, kto začne prvý.

„Slečna...“ Panebože, neprotestuje, je teda slobodná. „... Prepáčte, že som sa tu napchával ako ľudožrút, ale ani si nepamätám, kedy som naposledy jedol, a mám za sebou krásne zlý deň, nuž, poriadne mi vytrávil.“